

Yazıcı, D., Bayburtlu, A.S. (2016). TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı. *ONLINE JOURNAL OF MUSIC SCIENCES*, 1(2), 21-40.

Geliş Tarihi: 05/12/2016

Kabul Tarihi: 12/12/2016

TRT REPERTUARINDA TRABZON YÖRESİNE KAYITLI SÖZLÜ TÜRKÜLERİN KIRIK HAVA - UZUN HAVA TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Derya YAZICI¹; A. Selçuk BAYBURTLU^{2**}

ÖZET

Bu çalışmada, TRT repertuarındaki Trabzon yöresi türkülerinin kırık hava ve uzun hava türlerine göre dağılımı ve TRT repertuarındaki Trabzon yöresi türkülerinin Trabzon yöresi türkülerinin konu çeşitliliği bakımından nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle TRT repertuarında kayıtlı Trabzon türkülerine ulaşılmış, türküler incelenerek türleri ve türkülerin konuları incelenerek belirlenen konu dağılımları belirlenmiş, kırık hava ve uzun hava türlerine göre ayrılarak tablo ve grafik halinde sunulmuş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre Trabzon yöresi türkülerinin 74 adeti kırık hava ve 4 adeti uzun hava olarak belirlenmiştir. Trabzon yöresine ait türkülerin, % 69' unun sevgi, % 32' sinin özlem, % 13' ünün yayla, %9' unun kemeççe, % 8.9' unun dağlar, % 5' inin dere, % 3' ünün kızlar, %2'sinin kahramanlık, % 1.2' sinin ise din konularından oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada halk ağzında yaygın olarak söylenen uzun hava türkülerinin bazılarının TRT repertuarına alınmadığı saptanmıştır. Bu sonuç; halk bilimcilerin, müzisyenlerin ve derlemecilerin çalışmalarında bu yöreyi ele almadıklarını göstermektedir. Yörede yapılacak çalışmalarda bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırık hava, uzun hava, Trabzon yöresi türkeleri, TRT repertuarı

**¹ Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik eğitimi bilim dalı Doktora öğrencisi, viyolist46@hotmail.com (

² Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, selcuk.bayburtlu.25@hotmail.com

**A DISTRIBUTION TO THE TYPES OF BREAK AND LONG
MELODIES REGISTERED ORAL FOLK SONGS INTO
TRABZON REGION IN THE REPERTOIRE OF TRT**

ABSTRACT

In this study, the distribution of the Trabzon region Turks of the TRT repertoire according to the distribution of the broken air and long air types and the Trabzon region of the TRT repertoire of the Trabzon region of the Trabzon region were firstly reached to the Trabzon folk songs registered in the TRT repertoire. The folk songs was examined and the subject distributions determined by examining the subjects and folk songs were determined, And the findings are interpreted.

According to the results obtained, 74 of the Trabzon region folk were identified as broken air and 4 as long air. Trabzon region, 69% of them love, 32% of them are longing, 13% of them are highland, 9% of them are kemancha, 8.9% of them are mountains, 5% of them are brooks, 3% Sin heroism, and 1.2% are composed of religion. In addition, it has been determined that some of the long-haired Turkish people who are commonly told in public are not taken to the TRT repertoire. This result; Folklorists, musicians and compilers do not address this area in their work. These deficiencies need to be addressed when working in the region.

Key Words: Break Melody, Long Melody, Trabzon Region Folk Songs, TRT repertoire

1.GİRİŞ

Anadolu insanı yaşam şekilleri, ekonomik farklılıkları, yaşadıkları olaylarla ve bu olaylara bakış açısı ile bölgeden bölgeye, yöreden yöreye farklı isimlerle ve şekillerle karşımıza çıkmaktadır. Anadolu, Avrupa ile Asya'nın ipek yolu üzerindeki en önemli irtibat noktasındadır ve birçok uygarlığa da ev sahipliği yapmıştır.

Sözü ve müziği ile Türk halkının kültürünü, tarihini, coğrafi konumunu ve sosyal-ekonomik yapısını en belirgin en canlı biçimde yansıtan öğeler, ozanlar ve daha sonra da aşıklar tarafından tarihin akışı ve anonimlik özelliği içinde bestelenen türküler, ayrıca deyiş, dil, edebiyat, giyim, el işi, inanışlar halk hekimliği, seyirlik oyunlar, gelenekler, görenekler, köy hayatı ve köy hayatı töresinin yarattığı çeşitli halk oyunlarıdır (Budak, 2006: 12).

Tarihin en eski çağlarından beri çok sayıda insanı barındırmış olan Trabzon, öykülerle ve türkülerle dolu zengin bir mirasa sahiptir.

Tarihin en eski çağlarından beri değişik kültürde insanı barındıran Trabzon' un yaşayış şekilleri ve değişik uygarlıklardan etkilenmesi ile kendine özgü bir müzik kültürünün oluşmasına sebep olmuştur.

Trabzon türkülerinin ezgileri sert karakterli, çalgıları iklim koşullarına uygun, kemençe ve tulum ile seslendirilmiştir. Çünkü iklim koşulları göz önüne alındığında kemençe ya da tulum nemli ortamlarda seslendirilir ve kolay taşınabilir niteliktedir.

Trabzon yöresi coğrafi konumu, yaşayış şekilleri, ekonomik koşulları, sosyo-ekonomik yapısı, türküleri de etkilemiştir ve etkilemeye de devam etmektedir. Bu etkiler, türkülerde, manilerde, atışmalarda, fıkralarda, destanlarda karşımıza çıkmaktadır. Trabzon türkülerinde, sevgi, hasretlik, yaylalar, kemençe, evlenmemiş kızlar, dereler, gelinler, kahramanlık benzeri konulara yer verilmektedir.

Trabzon'daki yerel icracılar türküleri ya geleneksel sözlerle icra ederler, ya da geleneksel ezgilerle kendileri yeni sözler uydururlar. Bu tarzın en yaygın olanı

atma türküleridir. Trabzon yöresinde, özellikle Of, Çaykara ve Sürmene ilçelerinde atışma geleneği yaygındır. Atma türküler mani biçiminde, yedi heceli sözlerden oluşan ve irticalen söylenen bir çeşit karşılıklı söz atışmalarıdır (Gürdal, 2003, 34).

Trabzon yöresi türkülerini genellikle belirli ezgilerle kemeçe, tulum veya kaval eşliğinde söylenen mani dörtlüklerinden oluşur. Bu türkülerin çalgısız söylendikleri de olur. Manilerden ayrıldıkları yön, belirli anlam içerisinde art arda dizilmeleridir. Bağımsız dörtlükler şeklinde olanları da vardır ve yedi hecelidirler. Bu tanıma uymayanlar ise Of ve Çaykara yöresinin iki ya da üç dizelilerden oluşan seyir ve atışma türküleridir. Bu türkülerde de dizeler atışma süresince belirli anlam ilişkileri içinde art arda dizilirler (Duman, 2011:130).

Anadolu'nun özellikle Orta Anadolu ve Kuzey Karadeniz bölgelerinden derlenmiş ve "kol" baskılarını tasvir eden sözlü veya enstrümantal pek çok ezgi vardır ki, bu çeşit havalara "kol bastı" havası veya "kol havası" adı verilmektedir (Şenel, 1994: 135).

Yine Şenel (1994)' e göre, Trabzon halk müziği kendi içinde birkaç farklı karakter sergilemektedir. Bunlar:

1. Ev, konak, mesire yerleri vb. gibi ortamlarda, kadın ve erkeklerin ayrı ayrı veya karışık olarak yaptıkları müzikli toplantılarda icra edilen tipik şehir halk müziği,
2. Köy muhitinden şehir muhitine taşınmış tipik bölgesel halk müziği (horon musikisi vb.),
3. Aşık müziği,
4. Civar yörelerden (Erzurum, Kars, Erzincan, Gümüşhane, Rize, Giresun vb.) taşınmış komşu halk müziğidir.

Genel bir ifade ile türkülerimizi yapı bakımından iki grupta inceleriz.

1. Uzun Hava
2. Kırık Hava

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

Yücel, (2011)' e göre, belli bir ölçü içinde düşünülmeyen ve tartım olarak serbest icra edilen türküler için çoğunlukla uzun hava tabiri kullanılır. Uzun havalar doğaçtan, konuşur gibi resitatif bir şekilde okunurlar ve Türkiye'nin ayrı bölgelerinde değişik isimler altında bilinirler. Bunlar, Bozlak, Maya, Garip, Kerem, Hoyrat, Divan, Kesik, Yanık, Müstezat, Aydest, Türkmeni ve Ağıtlar vb. şeklinde adlarla anılır.

Kırık havalar ise ölçüsü ve özel bir tartımı olan ezgilerdir. Kendine özgü bir ritmik dengeye sahiptir. Uzun havalar gibi doğaçtan değildir. Belli kalıpları bulunur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı türkülerini belirlemek, bu türkülerin kırık hava ve uzun hava türlerine göre dağılımını incelenmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. TRT repertuarına kayıtlı kaç tane Trabzon yöresine ait sözlü türkü vardır?
2. TRT repertuarına kayıtlı Trabzon yöresine ait sözlü türkülerin uzun hava ve kırık hava türlerine göre dağılımını nasıldır?
3. Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türküler konu olarak nasıl bir dağılım göstermektedir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Trabzon yöresi, fiziki konumu, yaşayış biçimleri ve türkülerinin konuları bakımından diğer yörelere göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar Trabzon yöresi türkülerine de konu olmuştur. Bu araştırma, bu farklılıkların saptanması açısından ve farklı yörelerin türkülerinin kültür yapıları ve yaşayış biçimleri ile ilgili yapılan araştırmalarda bir katkı sağlayabilir.

Bugüne kadar gerçekleştirilen araştırmaların, bu araştırmanın konusuyla ilgili olmaması ve bu yöre ile ilgili yapılan ilk çalışma olması sebebiyle diğer araştırmalara önemli bir katkı sağlama potansiyeli olduğu söylenebilir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde izlenen yol, kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Bu araştırma, mevcut durumu saptamaya yönelik betimsel çerçevede gerçekleştirilen amaç ve yöntem bakımından genel durum tespitine yönelik bir nitelik taşımaktadır. Araştırmanın yürütülmesinde literatür taraması ve betimsel durum analizi tekniği kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışan, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimleyen araştırmalardır (Kaptan, 1995: 59).

Bu araştırma ile TRT repertuarına kayıtlı Trabzon yöresi türkülerinin tespiti, konularına göre dağılımı ve oranları tespit edilmiştir. Kayıtlara ve literatür incelemesine dayalı bir durum tespiti çalışmasıdır. Araştırma, TRT repertuarının incelenmesi, Trabzon türkülerinin belirlenmesi, bu türkülerin konu dağılımlarının ve türlerinin sayısal olarak değerlendirilmesi şeklinde yapılmıştır. Kayıtlardan ve literatür taramasından elde edilen bilgiler bu araştırmada materyal olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, TRT repertuarına kayıtlı sözlü türküler oluşturmaktadır. TRT repertuarına kayıtlı Trabzon yöresine ait 78 adet sözlü türkü ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. 78 adet türkünün tamamı incelendiği için aslında tam alanda örnekleme yapılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan bilgiler (veriler) belgesel kaynak tarama/çözümleme tekniği ile elde edilmiştir (Daşdemir, 2016: 101). Bunun için öncelikle

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

araştırmacılar tarafından, TRT repertuarı taranarak bu repertuara kayıtlı Trabzon yöresi türküleri saptanmıştır. Bilahare bu türküler incelenerek konularına göre kırık hava ve uzun hava türlerine göre ayrılmış, tablolaştırılmış sayısal-yüzde olarak açıklanmış ve sözel olarak yorumlanmıştır.

2. BULGULAR

TRT repertuarından elde edinilen bilgilerin çözümlenmesi sonucunda Trabzon ili ve ilçelerine ait olan 78 türkü ismi ve türküleri derleyenler belirlenerek sonuçlar Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. TRT repertuarına kayıtlı Trabzon yöresi türküleri ve derleyenler

TÜRKÜ İSİMLERİ	YÖRESİ	DERLEYEN
1-Ah Dağlar Serin Dağlar	Trabzon	Hüseyin Dilaver
2-Alaca Çorapları Ayağına dar İdi	Çaykara	Cemile Cevher
3-Alime'dir Kız senin Adın Alime	Trabzon	Nejat Buhara
4-Anay Vay olsun Beni	Trabzon	İstç Bel. Konservatuarı Arşivinden
5-Asmam Senin Dalından	Maçka	Volkan Konak
6-Atma Beni Yabana	Maçka	Volkan Konak
7-Ayna Ayna Ellere	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
8-Ayağına Yemeni	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
9-Bel Bağımın Tokası	Trabzon	Ahmet Yamacı
10-Belen Tepesinde	Trabzon	Ahmet Yamacı
11-Ben Ağlarım El Güler	Trabzon	Muazzez Çatalbaş
12-Ben Buralı Değilim	Trabzon	Işıl Başel
13-Ben Bir Yarın Bakışına Nailem	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
14-Ben Kemeççe Çalamam	Trabzon	İbrahim Can
15-Bir Oda Yaptırdım	Trabzon	Ankara Devl.Kons
16-Bizim Yayla Düz Gibi	Trabzon	İbrahim Can
17-Bizim Köyün Kızları Bakarlar Aynalara	Maçka	TRT
18-Böyledir yar Böyledir	Trabzon	Ahmet Yamacı
19-Çayırım Çayırım kuş Oldum Uçuyorum	Maçka	TRT
20-Çıktık Düzlerden Dağa	Maçka	Cemile Çevher
21-Dere Sürer Gazeli	Beşikdüzü	Kazım gürsoy
22-Derenin Kenarına Süreceğim Kilimi	Akçaabat	Ahmet Yamacı

Derya YAZICI,, A. Selçuk BAYBURTLU

23-Divane Aşık Gibi de Dolaşırım Yollarda	Maçka	Cemile Cevher
24-Dirvana Vurdum Uçtı	Gomera	Cemile Cevher
25-Duman Aldı Dağlara	Trabzon	TRT
26-Dumanım Derelere	Trabzon	Ahmet Yamacı
27-E Çaykara Çaykara	Akçaabat	Ümit Bekizağa
28-Engeller Koymuyor Yar Sana Varsam	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
29-Eser Bahar Rüzgarı	Beşikdüzü	İbrahim Can
30-Ezelidir Deli Gönül	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
31-Fincanı Taştan Oyarlar	Trabzon	Ankara Devl.Kons
32-Gül Hanım Dedikleri	Trabzon	Kasım Gürsoy
33-Güneş Aliyi Güneş	Maçka	Cemile Çevher
34-Ha buradan Görünür Görele'nin Kıyıları	Trabzon	Volkan Konak
35-Hadi Gidelim Çorttan	Şalpazarı	Muazzez Çatalbaş
36-Hasta Oldum Durdune	Beşikdüzü	Cemile Cevher
37-İslandi da Ötmeyi	Vakfikebir-Pınarlı Köyü	Ankara Devl.Kons.
38-İşte Geldim Ekim Büküm	Trabzon	Ahmet Yamacı
39-Kahveciler Kahve Koyar Fincana	Vakfikebir-Pınarlı Köyü	Cemile Cevher
40-Kapısının Önünde	Maçka	Volkan Konak
41-Kar Yağiyi Yağiyi da sultan Murat Başına	Çaykara	İbrahim Can
42-Karşı Beri Mezere	Akçaabat	Erkan Sürmen
43-Kayalar Aşamazsun	Maçka	TRT
44-Kazma Vurdum Çimene	Beşikdüzü	Kasım Gürsoy
45-Kemençemun Telleri	Maçka	Cemile Cevher
46-Kuko Daldan Aşağı	Maçka	Volkan Konak
47-Maçka Yolları Taşlı	Sürmene	TRT
48-Maçkanın Yolu Taşlık	Maçka	Ahmet Yamacı
49-Mayıs Ayı Gelende	Trabzon	Ahmet Yamacı
50-Mektup Yazdım Alasın	Trabzon	Yücel Paşmakçı
51-Mensure Dedikleri	Trabzon	Mehmet Özbek
52-Ormanda Alaaklar Yedi Oni Geyikler	Maçka	Işık Başel
53-Otur da Konuşalım	Tonya	İbrahim Can
54-Oy Benum Sevdiceğüm	Trabzon	Ahmet Yamacı
55-Oy Çalamadım Gitti Sürmene Havasını	Sürmene	Ümit Bekizağa
56-Oynayın Gız Oynayın	Trabzon	Cemile Cevher
57-Ötüyor Bülbüller	Trabzon	Ankara Devl.Kons

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

58-Sabahtan Kalkar Kızlar	Maçka	Cemile Cevher
59-Sen Bu Yaylaları Yaylıyamazsun	Trabzon	Cemile Cevher
60-Silme Gözyaşlarımı da Gözlerimde Kuru	Maçka	TRT
61-Soğuk Soğuk Akayi	Maçka	Volkan Konak
62-Suyun Altında Testi	Sürmene	İbrahim Can
63-Şapkamın Tereği Düz	Trabzon	Mustafa Hoşsu
64-Terazi Tartayırım	Maçka	Cemile Cevher
65-Trabzondan Çıktım Uzun Yazılar	Trabzon	TRT
66-Tetünlükte Haneler	Trabzon	Trab. Lis. Yetişenler Der.
67-Tarlaya ektim Soğan	Trabzon	Ahmet Yamacı
68-Yayladım Koyunu Orman Aralarına	Trabzon	Muzaffer Sarısözen
69-Yaylanın Çimenine Gelin Oturun Kızlar	Maçka	Işık Başel
70-Yaylanın Çimenine Kuzu Yayılır	Trabzon	Nejat Buhara
71-Yeni Yaptım Evimi	Beşikdüzü	Kasım Gürsoy
72-Yine Geldi Yaz Başı	Beşikdüzü	Ali Turgut
73-Yol Gider mi Gider mi de Bizim Büyük Limana	Vakfıkebir	Cemile Cevher
74-Yükledim Kıratıma Torul Hartamısını	Trabzon	İbrahim Can
75-Ne İşlerin Var İdi	Trabzon	İbrahim Can
76-Yayla Suları Akar	Trabzon	İbrahim Can
77-Yine Geldi Yaz Başları	Trabzon	İbrahim Can
78-Varın Söyleyin Anneme	Maçka	Volkan Konak

TRT repertuarına kayıtlı 78 tane sözlü Trabzon türküsü tespit edilmiştir. Bunların türkü üzerine (uzun hava-kırık hava) dağılımı ise Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre, TRT repertuarına kayıtlı 78 adet Trabzon yöresi türküsünden 74 tanesi kırık hava, 4 tanesi de uzun hava türünden olduğu saptanmıştır. 78 adet türkünün türkü türlerine göre dağılımı ise Şekil 1’ de verilmiştir.

Tablo. 2. TRT repertuarına kayıtlı Trabzon yöresi sözlü türkülerin kırık hava ve uzun hava türlerine göre dağılımı

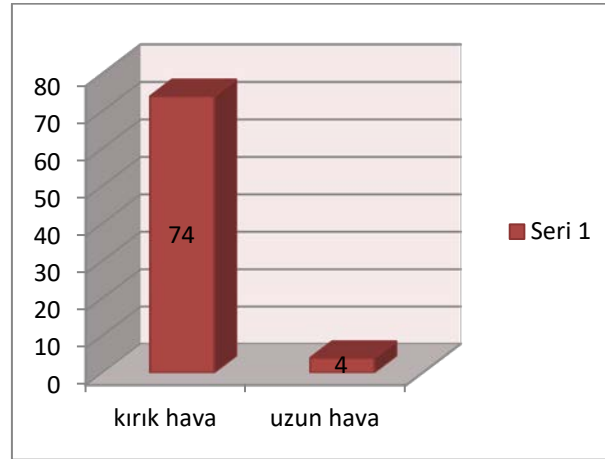
TÜRKÜ ADI	TÜRKÜ TÜRÜ		TÜRKÜ ADI	TÜRKÜ TÜRÜ	
	KIRIK HAVA	UZUN HAVA		KIRIK HAVA	UZUN HAVA
1.Ah Dağlar Serin Dağlar	X		4.Anay Vay olsun Beni	X	
2.Alaca Çorapları Ayağına dar İdi	X		5.Asmam Senin Dalından	X	

Derya YAZICI,, A. Selçuk BAYBURTLU

TÜRKÜ ADI	TÜRKÜ TÜRÜ		TÜRKÜ ADI	TÜRKÜ TÜRÜ	
	KIRIK HAVA	UZUN HAVA		KIRIK HAVA	UZUN HAVA
3.Alime'dir Kız senin Adın Alime	X		6.Atma Beni Yabana	X	
7.Ayna Ayna Ellere	X		32.Ha buradan Görünür Görelen'in Kıyıları	X	
8.Ayağına Yemeni	X		33.Hadi Gidelim Çorttan	X	
9.Bel Bağımin Tokası	X		34.Hasta Oldum Durdune	X	
10.Belen Tepesinde	X		35.Islandi da Ötmeyi	X	
11.Ben Buralı Değilum	X		36.İşte Geldim Ekim Büküm	X	
12.Ben Ağlarım El Güler	X		37.Kahveciler Kahve Koyar Fincana	X	
13.Ben Bir Yarin Bakışına Nailem	X		38.Kapısının Önünde	X	
14.Ben Kemeñe Çalamam	X		39.Kar Yağıyi Yağıyi da sultan Murat Başına	X	
15.Bir Oda Yaptırdım	X		40.Karşı Beri Mezere	X	
16.Bizim Yayla Düz Gibi	X		41.Kayalar Aşamazsun	X	
17.Bizim Köyün Kızları Bakarlar Aynalara	X		42.Kazma Vurdum Çimene	X	
18.Böyledir yar Böyledir	X		43.Kemeñemun Telleri	X	
19.Çayırım Çayırım kuş Oldum Uçayrum	X		44.Kuko Daldan Aşağı	X	
20.Çıktık Düzlerden Dağa	X		45.Maçka Yolları Taşlı	X	
21.Dere Sürer Gazeli	X		46.Maçkanın Yolu Taşlık	X	
22.Derenin Kenarına Süreceğim Kilimi	X		47.Mayıs Ayı Gelende	X	
23.Divane Aşık Gibi de Dolaşırım Yollarda	X		48.Mektup Yazdım Alasın	X	
24.Dirvana Vurdum Uçti	X		49.Mensure Dedikleri	X	
25.Duman Aldi Dağlara	X		50.Ormanda Alaaklar Yedi Oni Geyikler	X	
26.Dumanım Derelere	X		51.Fincanı Taştan Oyarlarr	X	
27.E Çaykara Çaykara	X		52.Gül Hanım Dedikleri	X	
28.Engeller Koymuyor Yar Sana Varsam	X		53.Otur da Konuşalım	X	
29.Eser Bahar Rüzgarı	X		54.Oy BenumSevdiceğum	X	
30.Ezelidir Deli Gönül	X		55.Oy Çalamadım Gitti	X	

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

		Sürmene Havasını
31..Güneş Aliyi Güneş	X	56.Oynayın Gız Oynayın X
57.Ötüyor Bülbüller	X	68.Yayladım Koyunu X Orman Aralarına
58.Sabahtan Kalkar Kızlar	X	69.Yaylanın Çimenine X Gelin Oturun Kızlar
59.Sen Bu Yaylaları Yaylıyamazsun		70.Yaylanın Çimenine X Kuzu Yayılır
60.Silme Gözyaşlarımı da X Gözlerimde Kurusun		71.Yeni Yaptım Evimi X
61.Soğuk Soğuk Akayi	X	72.Yine Geldi Yaz Başı X
62.Suyun Altında Testi	X	73.Yol Gider mi Gidermi X de Bizim Büyük Limana
63.Şapkamın Tereği Düz	X	74.Yükledim Kıratıma X Torul Hartamısını
64.Terazi Tartayırım	X	75.Ne İşlerin Var İdi X
65.Trabzondan Çıktım Uzun X Yazılar		76.Yayla Suları Akar X
66.Tetünlükte Haneler	X	77.Yine Geldi Yaz Başları X
67.Tarlaya ektim Soğan	X	78.Varın Söyleyin Anneme X

Şekil 1. TRT repertuarına kayıtlı sözlü türkülerin uzun hava ve kırık hava türlerine göre dağılımı

Şekil 1' den anlaşıldığı gibi TRT repertuarına kayıtlı Trabzon türkülerinin büyük çoğunluğunun kırık havalardan oluşmaktadır. Türkülerin %94.8 ' inin kırık hava, %5.2' sinin ise uzun hava olduğu anlaşılmaktadır. Uzun havaların az oluşunun en büyük nedeninin; halk arasında söylenen uzun havaların çoğunun bu güne kadar kayıt altına alınamamasıdır. Bu sebeple TRT repertuarına kayıtlı Trabzon uzun hava türkülerinin az sayıda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin konu dağılımı

TÜRKÜ ADI	KONULAR								
	Dağlar	Sevgi	Özlem	Yayla	Kemençe	Kızlar	Dere	Kahr.	Din
1-Ah Dağlar Serin Dağlar	X	X	X						
2-Alaca Çorapları Ayağına dar İdi		X			X				
3-Alime'dir Kız senin Adın Alime		X							
4-Anay Vay olsun Beni		X							
5-Asmam Senin Dalından		X	X						
6-Atma Beni Yabana		X							
7-Ayna Ayna Ellere		X	X		X				
8-Ayağına Yemeni		X	X						
9-Bel Bağımanın Tokası		X	X						
10-Belen Tepesinde		X				X			
11-Ben Buralı Değilim		X	X						
12-Ben Ağlarım El Güler					X				
13-Ben Bir Yarın Bakışına Nailim		X							
14-Ben Kemençe Çalamam		X	X		X				
15-Bir Oda Yaptırdım									

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

16-Bizim Yayla Düz Gibi		X		X					
17-Bizim Köyün Kızları Bakarlar Aynalara				X		X			
18-Böyledir yar Böyledir		X							
19-Çayırım Çayırım kuş OldumUçayrum							X		
20-Çıktık Düzlerden Dağa	X								
21-Dere Sürer Gazeli		X					X		
22-Derenin Kenarına Süreceğim Kilimi		X	X				X		
23-Divane Aşık Gibi de Dolaşırım Yollarda		X	X						
24-Dirvana Vurdum Uçtı	X	X	X						
25-Duman Aldi Dağlara		X		X					
26-Dumanım Derelere	X	X					X		
27-E Çaykara Çaykara		X							
28-Engeller Koymuyor Yar Sana Varsam		X	X						
29-Eser Bahar Rüzgarı		X	X						
30-Ezelidir Deli Gönül		X							
31-Fincanı Taştan Oyarlarr		X	X						
32-Gül Hanım Dedikleri		X	X						
33-Güneş Aliyi Güneş		X							

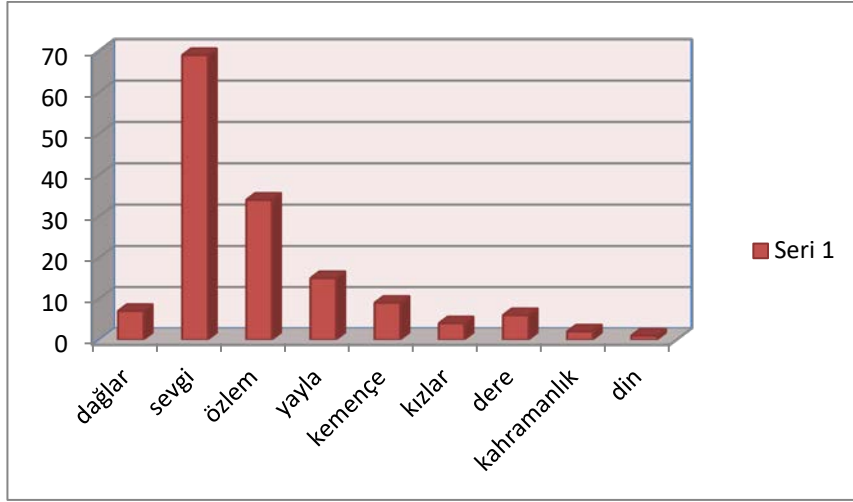
Derya YAZICI,, A. Selçuk BAYBURTLU

34-Ha buradan Görünür Görele'nin Kıyıları		X	X						
35-Hadi Gidelim Çorttan		X	X						
36-Hasta Oldum Derdune		X	X						
37-İslandi da Ötmeyi		X		X	X				
38-İşte Geldim Ekim Büküm									X
39-Kahveciler Kahve Koyar Fincana		X							
40-Kapısının Önünde		X	X	X	X				
41-Kar Yağiyi Yağiyi da sultan Murat Başına		X							
42-Karşı Beri Mezere		X					X		
43-Kayalar Aşamazsun		X	X						
44-Kazma Vurdum Çimene		X	X						
45-Kemençemun Telleri		X	X						
46-Kuko Daldan Aşağı		X							
47-Maçka Yolları Taşlı		X	X						
48-Maçkanın Yolu Taşlık		X							
49-Mayıs Ayı Gelende		X	X						
50-Mektup Yazdım Alasın		X	X						
51-Mensure Dedikleri		X							
52-Ormanda Alaaklar Yedi Oni Geyikler		X	X						
53-Otur da Konuşalım		X							

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

54-Oy BenumSevdiceğüm		X	X						
55-Oy Çalamadım Gitti Sürmene Havasını		X							
56-Oynayın Giz Oynayın					X	X			
57-Ötüyor Bülbüller		X	X						
58-Sabahtan Kalkar Kızlar		X		X		X			
59-Sen Bu Yaylaları Yaylıyamazsun		X		X					
60-Silme Gözyaşlarımı da Gözlerimde Kurusun		X							
61-Soğuk Soğuk Akayi		X	X						
62-Suyun Altında Testi		X			X				
63-Şapkamın Tereği Düz		X	X						
64-Terazi Tartayırım		X	X						
65-Trabzondan Çıktım Uzun Yazılar								X	
66-Tetünlükte Haneler		X							
67-Tarlaya ektim Soğan		X							
68-Yayladım Koyunu Orman Aralarına		X		X					
69-Yaylanın Çimenine Gelin Oturun Kızlar				X					
70-Yaylanın Çimenine Kuzu Yayılır		X		X					
71-Yeni Yaptım Evimi		X					X		

72-Yine Geldi Yaz Başı		X		X	X				
73-Yol Gider mi Gidermi de Bizim Büyük Limana		X		X					
74-Yükledim Kıratıma Torul Hartamısını		X							
75-Ne İşlerin Var İdi	X	X	X	X					
76-Yayla Suları Akar	X	X	X	X					
77-Yine Geldi Yaz Başları	X	X	X	X					
78-Varın Söyleyin Anneme		X	X					X	

Şekil 2. Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin konu dağılımı

Şekil 2' den de anlaşıldığı gibi Trabzon yöresine ait türkülerin, % 69' u sevgi, % 32' si özlem, % 13' ü yayla, %9' u kemeñçe, % 8. 9' u dağlar, % 5' i dere, % 3' ü kızlar, %2'si kahramanlık, % 1. 2'sinin ise din konularından oluştuğu görülmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

Trabzon, tarihi özellikleri bakımından birçok ana yolun kesiştiği yerde bulunması ve bir liman kenti olması gibi nedenlerden, farklı kültürlere ev sahipliği yapması açısından birçok kültürden etkilenmiştir. Bu anlamda Trabzon, müzik açısından oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Trabzon'un yaşayış şekilleri ve değişik uygarlıklardan etkilenmesi ile kendine özgü bir müzik kültürünün oluşmasına sebep olmuştur.

Dağların sık olmasından dolayı halk sıkışık bir şekilde yaşamayı öğrenmiş, bu özellik onların müzik ve dans stillerine de etki etmiştir. İklimin sert olması türkülerin yapılarına da yansımıştır. Çalgıları sert iklim koşullarına uygundur ve nemli ortamlara seslendirilebilecek niteliktedir.

Trabzon yöresi insanı denizden faydalanmakta, denizin kendileri için var olan önemini ise türkülerine de yansıtmaktadır. Türküleri daha çok güncel yaşamı konu almıştır. Etkilendikleri denizi, dereleri, yaylaları, sevinçlerini, sevdalarını, özlemlerini, kemeçeyi de türkülerinin içerisine konu almıştır.

Genel durum tespitine yönelik yapılan bu araştırmada elde edilen verilere göre: TRT repertuarında Trabzon yöresine ait türkü sayısı 78 adettir. Halk arasında söylenen daha çok türkü olduğu bilinmektedir. Bu türküler zaman zaman radyo ve televizyonlarda da söylenmektedir. Fakat TRT kayıtlarında yoktur. Bu türkülerin bantlarda ve plaklarda kaldığı ve TRT repertuarında kayıt altına alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada tespit edilen 78 adet türkü, 74 adeti kırık hava, 4 adeti ise uzun hava olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuca göre halk ağzında yaygın olarak söylenen uzun hava türkülerin TRT repertuarına alınmamış olması; halk bilimcilerin, müzisyenlerin ve derlemecilerin çalışmalarında bu yöreyi ele almadıklarını göstermektedir.

Trabzon türkülerinde maniler ve atışmalar da çok yaygın söylenmektedir. Yapılan araştırmada mani ve atışmaların da TRT repertuarına alınmadığı ve bu konudaki kaynaklarında az olduğu dikkat çekmektedir.

TRT repertuarına kayıtlı türkülerin sayısal durumuna bakıldığında, Trabzon yöresi türkülerinin sayı olarak az olduğu anlaşılmış olup, bu sayının artırılması için halk bilimcilerin, müzisyenlerin ve derlemecilerin teşvik edilmesi, çalışmalarında bu yöreyi de ele almaları sağlanmalıdır.

TRT repertuarına kayıtlı Trabzon türkülerinin büyük çoğunluğu kırık hava türündedir. Halk arasında söylenen uzun hava türündeki türkülerin de TRT repertuarına kayıt edilmesi önerilmektedir.

Bu çalışma Trabzon yöresi ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın farklı yörelerin türkeleri üzerinde tekrarlanması, konu ve içerik analizlerinin, hatta bu analizlere yapısal ve teknik içeriklerinde eklenerek benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya konularak yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Karadeniz bölgesi dışında farklı bölgelerin de müziklerinin tür ve biçim olarak analizlerinin daha detaylı taramalarla ortaya konması, böylelikle halk müziğine ve halk bilimine katkı sağlanması, temel kültürümüz olan bu türün kaliteli örneklerinin ortaya çıkartılarak gençlerimize tanıtılması, hatta okullarımızda eğitim müziği dağarcığı içine dâhil edilmeleri sağlanmalıdır.

Ayrıca yöreye ait farklı maniler, atışmalar vb. farklı kültürel özellikleri yansıtan Trabzon türkülerinin de kayıt altına alınabilmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Budak, O, A.(2006). Türk müziğinin kökeni- gelişimi. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Daşdemir, İ. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık.
- Duman, M. (2011). Trabzon Halk Kültürü, İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Gürdal, İ.(2003). Ordu Giresun ve Trabzon Bölgesindeki Yerel Müzik Kültürü, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

TRT repertuarında Trabzon yöresine kayıtlı sözlü türkülerin kırık hava – uzun hava türlerine göre dağılımı.

- Kaya, E. (1994). Doğu Karadeniz Müzik Kültürü İçerisinde Nefesli Sazların Yeri, Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kaptan, S. (1995).Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Şenel, S. (1994). Trabzon Bölgesi Halk Müziğine Giriş. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Yücel. H. (2011). Türk halk müziği üzerine bir inceleme.Akademik Bakış Dergisi. Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Trabzon folksongs tunes hard character, instruments, climate conditions and voiced with tulum. Because given the climate conditions of the fiddle or tulum is voiced in humid environments and easily portable.Trabzon region geography, socio-economic conditions, living shapes economic structure ballads notwithstanding. This affects, in song, in the paragraph, in the mani, spat in the saga. Trabzon folk songs of love, longing, Highlands, fiddle, brides, heroism similar matters.

2. Method

Literature review method is used in this work.

3. Findings, Discussion and Results

TRT repertoire has been found in the oral one ballad Trabzon 78 registered. TRT registered 78 pieces of repertoire of folk songs from Trabzon region 74 of them are broken air, 4 of them were found to be of type long. Trabzon belong to folk, 69% ' love, 32% 13% have craving, plateau, 9% kemanche, 8%. 9 , 5%, stream 3% and 2% of girls, Hale,% 1. 2 of is are religion occurs.

The number of songs sung in public in Trabzon. This songs is said in radio and television from time to time. But there is no TRT records. This song remains in the band and record label and TRT repertoire record concluded.Trabzon folk songs of the rhetoric is said to be also very common in Mania and. Studies of the rhetoric on the mani and the TRT repertoire and is even less resources in this topic.